

edice převládá transkripce, nelatinská slova jsou transliterována. Určování lokalit a převádění datací na moderní způsob je přesunuto do kritického poznámkového aparátu, resp. do jeho vysvětlujících poznámek. Jednotlivé osoby nejsou z praktických důvodů v rámci poznámek pod čarou identifikovány, ale je možné je dohledat ve jmenném rejstříku. Členění textu v rámci edice plně odpovídá členění v rukopisech, tzn. nejprve podle míst a dále případně dle jednotlivých skupin osob, kterým bylo vypláceno služně. Edici uzavírá seznam použitých pramenů i literatury a tři typy rejstříků: místní, jmenný a věcný. U všech je zohledněna původní podoba slov.

Kozákova edice je výsledkem pečlivé a dlouhodobé práce. Jistou představu o náročnosti může mimo jiné poskytnout i počet poznámek pod čarou vztahujících se k editovanému textu – je jich 6358. Zpřístupnění unikátních pramenů umožňuje nejen studium každodennosti pozdně středověkého Zikmundova dvora či princova itineráře, ale otevírá i celou řadu badatelských okruhů, z nichž je možné zmínit zejména výzkum peněžního oběživa v pozdně středověké střední a středovýchodní Evropě.

PAVEL TRNKA

Vitae Sanctorum Aetatis Conversionis Europae Centralis (Saec. X–XI): Saints of the Christianization Age of Central Europe (Tenth–Eleventh Centuries), ed. Gábor KLANICZAY, Central European University Press, Budapest – New York 2014 (= Central European Medieval Texts 6)

405 s., ISBN 97 8-615-5225-20-8

Šestý svazek ediční řady, zprostředkovávající středoevropské prameny v latinském originále a v anglickém překladu, se zaměřuje na hagiografická díla, která jsou spojena spíše časově než christianizační tematikou, jak by bylo možné se domnívat dle názvu. Chronologicky řazené texty jsou věnovány postupně svatým Václavovi, Vojtěchovi, pěti bratřím, Svoradu a Benediktovi a nakonec z našeho pohledu poněkud volněji do středoevropského rámce zařaditelnému Gaudentiovi, biskupovi z Osoru. Ve třech případech se tedy jedná o topiky zpracované pouze v jediné hagiografii, nicméně pokud jde o texty svatováclavské a svatovojtěšské, mohli editoři i v rámci

dané epochy vybírat z řady několika textů. Pro edici si zvolili texty Gumpoldův a Canapariův. V případě václavského tématu výběr podmínil fakt, že anglický překlad legendy zatím chyběl; svatovojtěšská legenda byla zřejmě vybrána v souvislosti s dlouhodobým badatelským zájmem jejího komentátora a překladatele Cristiana Gašpara. Až na výjimku, kterou představuje již přeložený Život pěti bratří, spočívá největší přínos svazku v prvním publikovaném anglickém překladu všech textů. Latinské verze představují vesměs reedice už publikovaných edic kritických, v případě textu Gumpolda pak jde dokonce o verzi z jediného konkrétního rukopisného zdroje – pro edici byl zvolen text publikovaný Janou Zachovou v rámci Legend Wolfenbüttelského rukopisu.

Svazek otevírá souhrnná studie Iana Wooda, která představuje spíše stručné přehlednutí okolností těchto legend. Každý text ovšem uvádí ještě další předmluva s obecným komentářem. Vyjma Canaparia je překladatelkou všech legend Marina Miladinová. V úvodní studii ke Gumpoldovi se český badatel nedozví žádnou převratnou informaci. Miladinová zde shrnuje nejzákladnější fakta a literaturu, přičemž zaujímá k některým stěžejním problémům svá osobní stanoviska. Zaujme fakt, že neuralgické datum Václavovy smrti je v textu zmíněno dvakrát a pokaždé v jiné verzi; nevíme tudíž, k jakému datu se překladatelka nakonec přiklání. Zaujme rovněž časté používání anglického termínu „monastery“ pro kostely zakládané prvními generacemi Přemyslovců. Jde evidentně o překladatelsko-editorský omyl, čemuž ostatně nasvědčuje i fakt, že tento termín je užít bez dalšího komentáře.

Canapariovým textem se Christian Gašpar zabývá již delší dobu. Edice v tomto směru poněkud překračuje základní cíle díla a je sestavena s ohledem na směr bádání rumunského medievisity. Tím se stala obhajoba původní editorské práce Jadwigy Karwasińskiej proti novějším alternativním teoriím reprezentovaným pracemi Johanne-se Frieda a Jürgena Hoffmanna. Gašpar přináší další argumenty podporující základní schéma filiace navržené Karwasińskou a také obhájuje určení autora textu jako Canaparia, nebo osobu z jeho intelektuálního okruhu. Hlavním důkazem má být zdůraznění bohatosti citací a aluzí v textu, která ukazuje na autora obeznámeného s širokým kánonem antické literatury, doplněným o církevní Otce, Bibli a Řeholi. Podobným směrem míří Gašparovy emendace, jež mají rekonstruovat původní text ze tří na sobě nezávislých linií filiace tak, jak je určila již Karwasińská, a obhájit tezi, že všechny vycházejí z téhož nedochovaného, patrně římského textu. Zejména díky bohatému

poznámkovému aparátu zaměřenému na zmíněné citace představuje edice Canapariova textu zřejmou badatelskou špičku celého svazku.

České publikum zaujme několik dílčích alternativních interpretací v anglickém překladu. První se týká scény, kdy je Vojtěch vysmíván svými spolužáky pro domnělé „uzavření manželství“, které Gašpar poněkud odvážněji překládá jako „sesmilnění“. Druhá reinterpetace už se nachází v závěrečných kapitolách legendy. Podle Gašpara je obtížněji srozumitelná věta o poslední noci světa a jeho doprovodu v Prusku odkazem na Vergilia. „Pohanské háje“ českého překladu tu proto změnil na „místa, kde nocují divoká zvířata“.

Další dva hagiografické texty jsou opět výlučnou prací Mariny Miladinovové. Z úvodu je zřejmé, že legendy tentokrát náležejí bezprostředně do její užší specializace, kterou je mnišský život a poustevnictví ve střední a východní Evropě. Autorka též vydala studii zaměřenou na topiku umučených poustevníků, kteří se stávají obětí lupičů chtivých zlata z milodarů. V případě legendy o pěti bratřích jde už o druhý anglický překlad po souhrnném anglickém vydání několika hagiografických textů vážících se k prostředí sv. Romualda.

Pátou legendu doplnila úvodem Zrinka Nikolic. Jedná se o poměrně obskurně dochovaný text životopisu v Čechách spíše neznámého biskupa Gaudentia z ostrovního Osoru, jehož spojuje podobný osud se svatým Vojtěchem. Poté, co se zaplete do sporu s místní honorací, odjíždí do Říma získat pro sebe podporu. Když je vyslán zpět s listem, jenž má v diecézi prosadit papežskou vůli, rozhodne se s podlomným zdravím raději uchýlit cestou do kláštera v Portonovo, kde umírá. S Romualdovským okruhem tento text spojuje postava mnicha a duchovního vůdce Petra, která bývá většinou identifikována jako Petr Damiani, jenž se ostatně sám o biskupovi ve svých textech několikrát zmiňuje.

Až na výjimku představovanou Gašparovým edičně-kritickým počinem se v knize nejedná o originální badatelskou práci. Nesporné klady této edice ovšem spočívají v precizním provedení zahrnujícím aktuální přehledy literatury, neochuzený poznámkový aparát a přiblížení legend z jinak jazykově poměrně odtaziťých oblastí Evropy mezinárodní badatelské obci. Důležitou roli zde hraje skutečně hojný vědecký aparát obsahující nejen přehledně zpracovanou literaturu (včetně použitých edic), ale především poměrně obsáhlý hagiografický přehled, který shrnuje nejen v knize vydané, ale i ostatní nejstarší životopisné texty týkající se daných světců. Bibliografický přehled legend obsahuje jejich identifikaci (i jejich částí a redakcí), uvádí stručně okolnosti

vzniku, autora, zaměřuje se na první a kritické edice a je doplněn i o výčet překladů. Zejména v bohaté václavské a vojtěšské hagiografii jde o velmi užitečné a přehledné dílo.

V případě václavských textů se autoři bibliografie přiklánějí k starobylejšímu původu první staroslověnské legendy, datují ji do šedesátých let 10. století. U legendy *Crescente fide* pak stále předpokládají existenci starší verze textu. Nerozlišují ovšem mezi dvěma redakcemi, s kterými české badatelské prostředí už delší dobu pracuje. V přehledu o Životě pěti bratří pak schází bibliografický údaj o Řezaninově překladu legendy do češtiny.

Publikace je precizní prací, jejíž základní přínos spočívá v souborném zpřístupnění textů legend ad usum scholarum v anglickém jazyce. Pro české prostředí není – až na poslední legendu – tato práce nijak přelomová vzhledem ke stávající existenci českých překladů. Nikterak to ovšem nezmenšuje její hodnotu, zvláště díky zajímavému badatelskému počínu Cristiana Gašpara.

JAKUB IZDNÝ

Jan PELANT, *Erby české, moravské a slezské šlechty. Vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2013

622 s., ISBN 978-80-7422-254-2

Knih plzeňského historika a archiváře Jana Pelanta se grafickou podobou hlásí k již zavedené ediční řadě Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska, nezpracovává však dějiny jednoho, ale s důrazem na vývoj erbu více než šesti set rodů. Autor se heraldikou zabývá od osmdesátých let minulého století, čtenáři ho znají zejména díky publikacím o západočeských městech a městečkách a jejich heraldikách. Ve své odborné činnosti na poli heraldiky pokračoval i jako člen expertní skupiny při Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny ČR.

V úvodní stati (s. 5–21) Pelant objasňuje strukturu jednotlivých hesel, která se skládají ze tří částí (vyobrazení erbu, blason a vývoj erbu, dějiny rodu), a stručně vysvětluje základní pojmy z heraldiky a její pracovní postupy. Snaží se rovněž podat důvody vzniku erbů a jejich recepce ve šlechtickém prostředí, což může vést k poněkud zavádějícímu závěru, že výlučným nositelem erbů ve 13. století byla šlechta. Vedle pramenů heraldiky autor věnoval značnou část úvodu dobové i recentní literatuře k tématu. Zde ocenil